

Ceramika siwa z badań parcel przy przedłużeniu ulicy Władysława Łokietka (Targ Drzewny) w obrębie kwartału IX w Stargardzie¹

WSTĘP

W badaniach archeologicznych dotyczących średniowiecza ceramika naczyniowa jest jednym z najczęstszych rodzajów odkryć. Mnogość tego rodzaju znalezisk wynika głównie z ich niezwyklej przydatności i powszechności. W okresie późnego średniowiecza na Pomorzu Zachodnim² (około połowy XIII - koniec XV wieku) zdecydowaną przewagą w występowaniu nad innymi rodzajami ceramiki przejawia ceramika siwa.

Pozyskany podczas badań archeologicznych interesujący nas materiał pochodzi z centralnej części stargardzkiego miasta lokacyjnego, a dokładniej kwartału ograniczonego ulicami: Bolesława Chrobrego (dawna Johannisstrasse), Kazimierza Wielkiego (dawna Grosse Mühlenstrasse), Grodzkiej (dawna Radestrasse) i przedłużeniem ulicy Władysława Łokietka³ (dawna Holzmarktstrasse) (ilustr. 1). Powierzchnia przebadanego obszaru jest znacząca, biorąc pod uwagę badania w mieście i wyniosła blisko 12 000 m². Z takiego obszaru pozyskano łącznie 23 773 fragmenty średniowiecznej ceramiki siwej. W niniejszym artykule omówiono 1992 fragmenty siwaków⁴ pozyskane w trakcie badań parcel przy przedłużeniu ulicy Władysława Łokietka⁵ (ilustr. 2). Stanowią one nieco ponad 8% wszystkich

¹ Badaniami kierował dr Marcin Majewski. Ratownicze prace wykopaliskowe przeprowadzono w latach 2007-2008 w kwartale ulic: Bolesława Chrobrego (dawna Świętojańska), Kazimierza Wielkiego (dawna Wielkomłyńska), Grodzkiej (dawna Kołodziej) i przedłużenia ulicy Władysława Łokietka (dawny Targ Drzewny). Numerację kwartału podano za planem katastralnym miasta z 1724 roku sporządzonym przez M. F. Schwadtkena, który został przyjęty jako podstawa kartograficzna w badaniach architektoniczno - archeologicznych Starego Miasta w Stargardzie. Stanowisko archeologiczne: Stargard 11a (AZP: 32-10/167), miasto lokacyjne wpisane do rejestru zabytków pod nr 40, decyzją KL.-V-0/19/55 z dnia 22 kwietnia 1955 r.

² Zastosowane w artykule określenie dotyczy krainy historyczno-geograficznej Pomorze Zachodnie w granicach obecnej Polski.

³ Nieistniejący już odcinek ulicy.

⁴ Artykuł stanowi fragment pracy magisterskiej autora: *Średniowieczna ceramika siwa z terenu kwartału IX Starego Miasta w Stargardzie*, Szczecin 2010 (maszynopis na Wydziale Humanistycznym Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego oraz w zbiorach Działu Archeologicznego Muzeum w Stargardzie). Niniejszy tekst jest pierwszym omówieniem ceramiki siwej z kwartału IX, dotyczącym parcel przy przedłużeniu ul. Władysława Łokietka w Stargardzie.

⁵ Z parcel przy ulicy Bolesława Chrobrego pozyskano łącznie 3445 fragmentów, a z parcel przy ulicy Kazimierza Wielkiego 3820 fragmentów ceramiki siwej. Ceramika z działek wymienionych ulic została razem z omawianymi tutaj siwakami pozyskanymi przy ulicy Władysława Łokietka poddana wspólnej klasyfikacji. Tak więc zastosowanie różnych metod i podziałów odbywało się dla znacznego zbioru ceramiki (łącznie 9257 fragmentów). Niektóre konkluzje występujące w dalszej części artykułu są wysunięte

siwaków pozyskanych w trakcie badań. Ponadto na parcelach przy ulicy Łokietka zarejestrowano 344 fragmenty innych średniowiecznych gatunków ceramiki. Udział ceramiki siwej przy interesującej nas ulicy jest więc znaczący i oscyluje na poziomie około 85%.

KWANTYFIKACJA I KLASYFIKACJA CERAMIKI

Z powodu pozyskania w trakcie prac archeologicznych ogromnej liczby materiałów ceramicznych (23 773 fragmenty ceramiki siwej z całego kwartału IX) nieodzowne wydaje się zastosowanie różnych metod kwantyfikacji. W pracy podjęto się przeniesienia opisowych identyfikatorów naczyń siwych na relacje ilościowe. Zastosowana kwantyfikacja pomogła w lepszym odzwierciedleniu wielkości poszczególnych zbiorów ceramiki, a także dała możliwość ujęcia ceramiki pod względem statystycznym.

W opracowaniu materiału ceramicznego pomocne są różnego rodzaju metody kwantyfikacji. Podstawowym aspektem są wyliczenia ilościowe interesującego nas materiału. Do określenia szacunków ilościowych ceramiki stosowane są trzy najpopularniejsze sposoby: zliczenie odkrytych fragmentów ceramiki, zważenie wszystkich fragmentów, a także szacowanie liczby naczyń⁶.

Najczęstszą i najprostszą metodą jest uzyskanie liczby wszystkich wydobytych fragmentów naczyń dzięki ich zliczeniu. Dodatkowo, często występuje określanie minimalnej liczby naczyń. Można przeprowadzić je na kilka sposobów. Jednym z nich jest grupowanie podobnych fragmentów w zespoły pochodzące z jednego naczynia. Innym sposobem jest obliczenie ekwiwalentu naczyń dzięki zachowanym obwódcom. Można tutaj mierzyć obwody wylewów jak i den. Kompletny obwód oznacza jedno naczynie, a fragment podlega obliczeniom procentowym lub liczbowym stopnia zachowania. Tak uzyskane wyniki podlegają dalszym obliczeniom⁷.

Łatwiejszym sposobem wydaje się zastosowanie obliczenia minimalnej liczby naczyń za pomocą zachowanych wylewów. Łączące się fragmenty wylewów lub też mające podobny kształt albo średnicę są uznawane za jedno naczynie. Pojedynczy ułamek wylewu niepasujący do innych również jest uznawany za odpowiednik jednego naczynia. Spośród wymienionych metod nie ma takiej, która byłaby idealna, ponieważ każda posiada jakieś wady. W tej sytuacji najdoskonalszym rozwiązaniem okazuje się zastosowanie kilku metod⁸.

W opracowaniu wykorzystano jednocześnie dwie metody kwantyfikacji. Pierwszą jest powszechne zliczenie wszystkich fragmentów naczyń pozyskanych w wykopaliskach. Jako drugą metodę zastosowano obliczenie minimalnej liczby naczyń za pomocą zachowanych wylewów, gdzie pojedynczy fragment jest

na podstawie wspólnej analizy siwaków pozyskanych z działek przy trzech wymienionych ulicach. Pozostałe 14 516 fragmentów siwaków, które zostały wydobyte z działek przy ulicy Grodzkiej są w trakcie opracowywania.

⁶ M. Millet, *How much pottery*, [w:] *Pottery and archaeologist*, London 1979, s. 77-80; W. Fletcher, M. P. Heyworth, *The quantification of vessel fragments*, [w:] *Pragmatic Archaeology, Theory in Crisis?*, Ch. F. Gaffney, V. L. Gaffney (red.), „British Archaeological Reports”, British Series 167, Oxford, 1987, s. 35-46; A. Buko, *Ceramika wczesnopolska. Wprowadzenie do badań*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1990, s. 364-371.

⁷ M. Rębkowski, *Średniowieczna ceramika miasta lokacyjnego w Kołobrzegu*, Kołobrzeg 1995, s. 15.

⁸ Ibidem, s. 15-16.

ekwiwalentem jednego naczynia. Metoda ta jest o tyle dobra, że pozwala na jednoczesne szacowanie naczyń według typów funkcjonalnych⁹. Zastosowanie tych dwóch metod powinno dać obiektywne i poprawne wyniki, w przeciwieństwie do stosowania metod pojedynczo.

Analizie poddano 1992 fragmenty późnośredniowiecznej ceramiki siwej z parcel przy przedłużeniu ulicy Władysława Łokietka na terenie kwartału IX na Starym Mieście w Stargardzie. Nie uwzględniono tutaj siwaków średniowiecznych ze złóż wtórnych - odnalezionych w nawarstwieniach młodszych. Ceramikę podzielono ze względu na charakterystyczne partie naczyń, takie jak: partie brzegowe, dna, ucha, partie ornamentowane i zdobione. W dalszej części tekstu, dokonano podziału ceramiki na główne typy funkcjonalne: garnki, dzbany, kubki i inne. Partie brzegowe (wylewy) pozwoliły na wydzielenie i ustalenie podstawowych typów w poszczególnych rodzajach funkcjonalnych. Dzięki zastosowanym metodom kwantyfikacji na 1992 fragmenty zanalizowanej ceramiki siwej, określono liczbę minimum 173 naczyń.

ANALIZA TYPOLOGICZNA

Zastosowany w niniejszej pracy podział partii brzegowych w ramach poszczególnych typów funkcjonalnych został zaczerpnięty z analizy ceramiki kołobrzeskiej¹⁰. Dzięki temu zabiegowi można było stworzyć odpowiednik kołobrzeskiej klasyfikacji partii brzegowych dla innej części Pomorza Zachodniego. Za przeprowadzeniem tego zabiegu świadczyło chociażby duże podobieństwo w asortymencie naczyń siwych, a także jak się wydaje dość podobny status miast w średniowieczu. Kołobrzeg jako istotny ośrodek nadmorski, położony we wschodniej części Pomorza Zachodniego z jednej strony, oraz Stargard z drugiej – miasto położone bliżej Szczecina i godnie konkurujące z nim, chociażby o wpływy handlowe w żegludze wodnej¹¹. Również istotny wydaje się też fakt przeprowadzenia lokacji obu miast mniej więcej w tym samym czasie (Kołobrzeg 1255¹², Stargard 1243-1253¹³), a co za tym idzie - dość duża możliwość podobieństwa ustaleń

⁹ Ibidem, s. 16.

¹⁰ Ibidem, s. 26-36.

¹¹ H. Lesiński, *Zarys dziejów Stargardu od XIII do końca XVIII w.*, [w:] *Z dziejów ziemi stargardzkiej*, B. Dopierała (red.), Poznań 1969, s. 103-104.

¹² Niewykluczone, że osadnicy niemieccy pojawili się jeszcze przed aktem lokacyjnym (za: M. Rębkowski, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 73-74).

¹³ Moment lokacji Stargardu do dzisiaj budzi odmienne poglądy wśród badaczy, zob. R. Rogosz, *Dotychczasowe badania archeologiczne nad wczesnośredniowiecznym Stargardem*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. XII, 1966, s. 343; W. Filipowiak, *Stargard we wczesnym średniowieczu*, [w:] *Z dziejów ziemi stargardzkiej*, B. Dopierała (red.), Poznań 1969, s. 76, 94; H. Lesiński, *Zarys dziejów Stargardu...*, op. cit., s. 99; R. Rogosz, *Początki Stargardu w świetle dotychczasowych wyników badań archeologicznych*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. XIX, 1973, s. 224; R. Rogosz, T. Nawrołski, *Z badań nad umocnieniami obronnymi w lokacyjnym Stargardzie*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. XXV, 1979, s. 178; R. Rogosz, *Badania ratownicze na Starym Mieście w Stargardzie*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. XIX, 1980, s. 165; R. Gaziński, *Port Inoujście w średniowieczu*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. XXXI, 1985, s. 174-175; S. Słowiński, A. Uciechowska-Gawron, *Relikty klasztoru augustianów w Stargardzie Szczecińskim*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. XXXV/VI, 1989/90, s. 175; R. Gaziński, *Lokacje miast na Pomorzu Zachodnim – nadanie praw miejskich Stargardowi*, [w:] *750-lecie nadania praw miejskich Stargardowi Szczecińskiemu*, (maszynopis przygotowany na wystawę „Stargard – czas przeszły dokonany”, Stargard Szczeciński, maj 1993 r.), Stargard 1993, s. 12-14; R. Rogosz, *Stargard wczesnośredniowieczny*, [w:] *Dawny Stargard. Miasto i jego mieszkańcy*, M. Majewski (red.), Stargard 2000, s. 28; M. Majewski, *Kamienica mieszczarska w Stargardzie*, „Stargardia”, t. III, 2003, s. 148; E. Rymar, *Stargardzki konwent augustianów – środowisko*

chronologicznych interesującej nas ceramiki. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że oba wymienione ośrodki były zasiedlonymi i znacznymi już we wczesnym średniowieczu¹⁴. Nie wszystkie jednak typy poszczególnych rodzajów naczyń z Kołobrzegu znalazły swoje odpowiedniki w Stargardzie, tak samo jak w Stargardzie wystąpiły typy naczyń niespotykanych wcześniej w Kołobrzegu. Informacje o szczegółach dotyczących typów funkcjonalnych i zaistniałych różnicach zawarte są w miejscach opisujących kolejne rodzaje naczyń analizowanego zbioru ceramiki.

GARNKI KULISTE

Łącznie ze wszystkich parcel przy ulicy Władysława Łokietka uzyskano liczbę minimum 103 garnków kulistych. Stanowią one około 61% sklasyfikowanych naczyń siwych z interesującego nas okresu późnego średniowiecza z parcel przy tej ulicy.

W tym miejscu należy również wspomnieć, że oprócz zwykłych garnków kulistych, które w niemieckiej literaturze nazywane są *Kugeltopf*¹⁵ zaliczono do tej grupy także garnki na trzech nóżkach, dla których zamiennie stosowana będzie nazwa *grapen*¹⁶. W niniejszej pracy we wszystkich zestawieniach (także statystycznych) kugeltopfy oraz grapeny są traktowane jako jedna grupa: garnki kuliste. Za zastosowaniem tej koncepcji świadczy fakt, że zachowane we fragmentach wylewy czasami się ze sobą nie różnią i mogą być identyfikowane z obydwoma

lektora Augustyna zwanego niegdyś Angelusem ze Stargardu, [w:] Augustyn ze Stargardu zwany niegdyś Angelusem. Protokół. Kamieńska kronika. Rodowód książąt pomorskich. Tzw. stargardzka genealogia, M. Majewski (red.), Stargard 2008, s. 10.

¹⁴ Odnośnie informacji na temat wczesnośredniowiecznego ośrodka kołobrzesckiego, zob. K. Ślaski, *Dzieje ziemi kołobrzesckiej do czasów jej germanizacji*, Toruń 1948, s. 75-77; L. Leciejewicz, W. Łosiński, *Badania archeologiczne w Kołobrzegu w 1958 roku*, „Sprawozdania Archeologiczne”, t. XI, 1960, s. 43-57; L. Leciejewicz, *Wczesnośredniowieczny Kołobrzeg*, „Slavia Antiqua”, t. VII, 1960, s. 307-392; L. Leciejewicz, W. Łosiński, E. Tabaczyńska, *Kołobrzeg we wczesnym średniowieczu*, Wrocław 1961, s. 30-34, 105-108; L. Leciejewicz, *Początki nadmorskich miast na Pomorzu Zachodnim*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1962, s. 59, 230-235; Idem, *Kołobrzeg w okresie wczesnofeudalnym (do roku 1255)*, [w:] *Dzieje Kołobrzegu (X-XX wiek)*, H. Lesiński (red.), Poznań 1965, s. 9-23; R. Marciniak, *Miasto biskupie (1255-1534)*, [w:] *Dzieje Kołobrzegu (X-XX wiek)*, H. Lesiński (red.), Poznań 1965, s. 27-29; J. Spors, *Początki miasta lokacyjnego w Kołobrzegu*, [w:] *Czas, przestrzeń, praca w dawnych miastach*, Warszawa 1991, s. 115-121, 126; M. Rębkowski, *Przemiany społeczno-kulturowe w dobie lokacji w Kołobrzegu w świetle badań nad ceramiką*, „Archeologia Polski”, t. XXXVIII, z. 2, 1993, s. 319-320; Idem, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 73-75; Idem, *Pierwsze lokacje miast w księstwie zachodniopomorskim. Przemiany przestrzenne i kulturowe*, Kołobrzeg 2001, s. 49-51.

Na temat wczesnośredniowiecznego osadnictwa w Stargardzie, zob. K. Siuchniński, *Odkrycia. Stargard*, „Materiały Zachodniopomorskie”, t. VI, 1960, s. 706; H. Lesiński, *Zarys dziejów Stargardu...*, op. cit., s. 99; W. Filipowiak, *Stargard...*, op. cit., s. 86-93; R. Rogosz, *Początki Stargardu...*, op. cit., s. 259-266; R. Rogosz, T. Nawroński, *Z badań nad umocnieniami...*, op. cit., s. 175-176; R. Rogosz, *Badania ratownicze...*, op. cit., s. 162-165; Idem, *Stargard wczesnośredniowieczny...*, op. cit., s. 21-28; M. Rębkowski, *Pierwsze lokacje...*, op. cit., s. 48-49.

¹⁵ H. Lüdtke, *Die mittelalterliche Keramik von Schleswig. Ausgrabung Schild 1971-1975*, „Ausgrabungen in Schleswig, Berichte und Studien”, Bd. 4, Neumünster, 1985, s. 44-45. M. Rębkowski podaje także obok innej nazwę: *Dreiknubbentopf*, która w jego książce jest opisana jako „dzban o kulistym dnie” (Idem, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 26). Jednak umiejscowienie dzbanów wśród garnków wydaje się nielogiczne, ponadto termin *Topf* tłumaczy się jako garnek. Należy więc uznać to za błąd w druku, gdyż dla polskiej nazwy określającej dzbany o kulistym dnie odpowiada niemieckojęzyczny termin: *Dreiknubbentopfe*, co z resztą przytacza sam autor w dalszej części swojej pracy (zob. *Ibidem*, s. 30). *Dreiknubbentopf* to kolejna nazwa obok terminu *Kugeltopf*, określająca garnki o kulistym dnie.

¹⁶ Nazwa zaczerpnięta od mających podobny wygląd i budowę kociołków z metalu. Grapeny są zaopatrzone w charakterystyczne partie w postaci nóżek, uch, rurkowatych uchwytyw.

rodzajami naczyń¹⁷.

Wśród garnków kulistych bazę stanowią 34 typy opracowane dla ceramiki kołobrzesckiej¹⁸. Jednak w omawianym zbiorze ceramiki ze Stargardu nie zanotowano występowania kilku typów, które występowały w Kołobrzegu. W poniższym zestawieniu numery tych typów pozostaną opuszczone. Taki zabieg ma na celu niekomplikowanie sytuacji poprzez uzupełnianie wakujących numerów typów, aby można było bez zbędnego zamieszania i dokonać porównań ceramiki stargardzkiej z kołobrzescką. Dodatkowo dla parcel przy ulicy Władysława Łokietka wydzielono dwa dodatkowe typy: 36 i 38¹⁹, których nie doszukano się w materiałach z Kołobrzegu.

Wśród garnków kulistych sklasyfikowano łącznie minimum 103 naczynia. Najpopularniejszym typem tego rodzaju naczyń jest typ 1. Garnki te charakteryzuje lekko zwężająca się szyjka oraz lekko wychylony i pogrubiony na zewnątrz wylew zaopatrzony we wrąb. Garnki rozróżniono na dwa podtypy (1a, 1b). Średnice wylewów typu 1a oscylują w granicach 11-13 cm, chociaż zdarzają się egzemplarze mniejsze (9-10 cm) oraz większe (14-15 cm). Garnki typu 1a występują w obiektach i nawarstwieniach datowanych od przełomu XIII i XIV wieku do początków XV stulecia. Uzyskano dwie całe formy garnków typu 1a, których wysokości wynoszą około 15,5 cm, a ich średnice wylewów odpowiednio 14 (ilustr. 3:A1) oraz 11 cm (ilustr. 5:A1). Nieco inaczej chronologicznie występują garnki typu 1b, które pojawiają się w początkach XIV wieku. Zasadniczym elementem różniącym oba podtypy jest fakt, że garnki typu 1b reprezentowane są w większości przez grapeny. Średnice wylewów graniczą między 9-13 cm.

Garnki typu 2 reprezentowane są przez osiem naczyń. W odróżnieniu od typu 1, garnki te mają ostro zakończony brzeg wylewu. Garnki typu 2 występują w tym samym czasie co garnki kuliste typu 1a. Średnice ich wylewów to 8,5-12 cm.

Do typu 3 zaliczono dwa naczynia. Średnie garnki mają średnice w granicach 14 cm i charakteryzuje je lekkie przewężenie wylewu (ilustr. 8:B2). Garnki kuliste typu 3 występują od przełomu XIII i XIV wieku do mniej więcej końca wieku XIV. Identyczne ramy chronologiczne mają garnki typu 4. Ich średnice oscylują między 12-16 cm (ilustr. 6:A6). Łącznie zidentyfikowano pięć sztuk tego typu naczyń.

Z kolei mniejsze są garnki typu 5, które mają średnice wylewów w granicach 10-13 cm. Występują w okresie od I połowy XIV wieku po przełom XIV i XV wieku. Sklasyfikowano trzy naczynia tego typu. Cechą wspólną wylewów tego typu jest ich szpiczaste ścięcie (ilustr. 9:4).

Dla garnków kulistych typów 6, 7, 9b, 10 oraz 11 sklasyfikowano po jednym naczyniu. Garnek typu 6 ma średnicę wylewu równą 17 cm i występuje w kontekście datowanym od około połowy XIV wieku po przełom tego stulecia z wiekiem XV (ilustr. 9:7). Wylewy typu 7 są zaopatrzone we wrąb, a jednocześnie są wywinięte na zewnątrz. Egzemplarz z ulicy Łokietka występuje w obiekcie datowanym na II połowę XIV stulecia. Garnek typu 9b posiada średnicę wylewu równą 12 cm i występuje w kontekście datowanym od końca XIII wieku po połowę XIV wieku. Egzemplarz typu 10 ma średnicę wylewu osiagającą 12 cm. Datuje się go na II

¹⁷ Por. M. Rębkowski, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 27.

¹⁸ Ibidem, s. 27, ryc. 10.

¹⁹ Typy o numerach 35 i 37 zostały wydzielone dla zbiorów ceramiki z parcel innych ulic przy kwartale IX.

połowę XIV wieku. Garnek typu 11 jest identycznie datowany. Jego średnica wylewu wynosi 11 cm.

Cztery garnki zaliczono do typu 12, który charakteryzuje wałeczkowato ukształtowany wylew. Jeden z garnków jest zachowany niemal w całości. Jego średnica wylewu wynosi 15 cm przy 19 cm wysokości (ilustr. 3:B2). Pozostałe średnice wylewów tych naczyń oscylują w granicach 13,5-19 cm. Wystąpiły w kontekstach datowanych co najmniej na II połowę XIV wieku.

Po jednym egzemplarzu zaklasyfikowano wylewy naczyń do typów: 13, 14, 15, 16 i 18. Garnek typu 13 wystąpił w obiekcie datowanym na II połowę wieku XIV. Z kolei egzemplarz typu 14 o średnicy wylewu równej 20 cm ma datowanie dość nieprecyzyjne, obejmuje ono cały wiek XIV (ilustr. 5:C1). Egzemplarz zaliczony do typu 15 garnków kulistych ma średnicę wylewu równą 16 centymetrów (ilustr. 7:A3). Przypadek ten pozyskano w kontekście związanym z II połową XIV stulecia. Wyróżniającą cechą tego typu garnków jest wywinięty wylew, tworzący okap. Średnicę wylewu równą 17 cm ma garnek typu 16. Egzemplarz tego typu wystąpił w obiekcie datowanym od I połowy XIV wieku po II połowę tego stulecia. Zaopatrzone we wrąb oraz lekko szpiczaste wylewy mają garnki typu 18. Wylew tego typu naczynia jest chronologicznie zbieżny z garnkiem typu 16. Ma on natomiast małą średnicę wylewu wynoszącą 9 cm.

Od średnich (średnice wylewów 12-13 cm) po duże (średnice 16-22 cm) egzemplarze zaklasyfikowano do typu 17. Garnki te mają wydłużone wylewy z delikatnie zaznaczonym wrębem. Łącznie znalazło się tutaj minimum pięć naczyń. Występują już w końcu XIII wieku, a najmłodsze egzemplarze zarejestrowano na przełomie XIV i XV wieku.

Kolejne typy związane są prawdopodobnie z grapenami²⁰. Średnice typów 19-34²¹ oscylują w granicach 9-15 cm (np. typ 21: ilustr. 8:B1; typ 25: ilustr. 7:B2; typ 26: ilustr. 4:A1; typ 28: ilustr. 9:6; typ 29: ilustr. 3:B4; typ 30: ilustr. 6:A4; typ 32: ilustr. 9:8). Wymienione typy występują przede wszystkim w II połowie XIV wieku. Jednak niektóre egzemplarze można znaleźć w kontekstach datowanych na I połowę tego wieku. Z kolei najmłodsze formy wychodzą poza wiek XIV i można je zidentyfikować w obiektach i nawarstwieniach datowanych na wiek XV.

Kolejne cztery typy zostały wydzielone wyłącznie na podstawie wylewów garnków kulistych odnalezionych na badanym kwartale IX w Stargardzie. Do typu 36 zaliczono 1 naczynie o pionowo uformowanych i owalnych wylewach. Jest to średni

²⁰ Istotny problem uwidacznia się, gdy spojrzymy na cały analizowany materiał. Spośród zanalizowanych 9257 fragmentów, z których wyliczono minimum 796 naczyń, wydzielono jedynie sześć (sic!) nówek od grapenów. Dla ceramiki kołobrzeszkiej na 13 094 fragmenty, wyliczono liczbę minimum 1433 naczyń, a ponadto pozyskano kilkaset sztuk nówek od grapenów (M. Rębkowski, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 29)! Pomimo różnicy w wielkości analizowanych zbiorów (ceramika siwa ze Stargardu to ilościowo około 2/3 ceramiki kołobrzeszkiej) trudny do przyjęcia wydaje się fakt, że różnica w znaleziskach nówek od grapenów jest tak ogromna. Trudno uzasadnić w jakikolwiek sposób taką różnicę. Stąd też w pracy przyjęto, iż typy garnków kulistych identyfikowane przede wszystkim z grapenami (wg Mariana Rębkowskiego) nie są do końca właściwe dla ceramiki stargardzkiej. Dlatego też w niniejszej pracy kwestia łączenia poszczególnych typów z naczyniami na trzech nóżkach pozostaje otwarta i dyskusyjna. Jednocześnie należy wyrazić nadzieję na zanalizowanie pozostałego materiału ceramicznego z kwartału IX - ulica Grodzka (dawna Radestrasse), gdzie pozyskano łącznie 14 516 fragmentów ceramiki siwej, których analiza może pomóc w wyjaśnieniu tego problemu.

²¹ Na omawianych parcelach przy ulicy Władysława Łokietka nie zidentyfikowano kilku typów garnków kulistych, które tutaj pominięto. Dotyczy to typów: 22, 24, 27 oraz 31.

garnek o średnicy wylewu 14 cm (ilustr. 5:A3). Wystąpił w kontekście datowanym co najmniej na koniec XIV wieku i sięga I połowy XV wieku.

Naczynia zaliczone do typu 38, które należy identyfikować z kugeltopfami, podzielono na dwa podtypy. Do typu 38a zaliczono dwa średniej wielkości garnki (średnice wylewów 12-15 cm), które mają wychylone i wyciągnięte na zewnątrz pogrubione wylewy, zaopatrzone we wrąb. Typ 38b charakteryzuje się tym, że wylewy są tutaj bardziej eksponowane i masywniejsze. Jednocześnie zwiększeniu ulegają średnice i wielkości naczyń. Średnice wylewów trzech egzemplarzy oscylują w granicach 17-21 cm (np. ilustr. 8:A1). Chronologia naczyń kulistych typu 38 zawiera się w granicach od I połowy XIV wieku do schyłku tego stulecia.

Z naczyniami na trzech nóżkach należy łączyć znaleziony rurkowany uchwyt (ilustr. 8:C1). Takie uchwyty zastępowały w późniejszym czasie ucha. Znaleziony fragment jest pusty w środku.

Jedynymi zarejestrowanymi motywami zdobniczymi garnków kulistodennych są pasma dookólnych żłobków, a także umieszczenie pojedynczej listwy plastycznej przy przejściu szyjki w brzusiec. Dookolne żłobki wykonywane były palcami podczas obtaczania na kole i pokrywają one jedynie szyjki naczyń.

DZBANY KULISTE

Kolejną charakterystyczną formą naczyń z kulistym dnem są dzbany. Dzban w języku niemieckim można odnaleźć pod nazwą *Kanne* albo *Krug*²². Dna dzbanów różnią się od den garnków kulistych poprzez występowanie wypukłości spełniających rolę nóżek. W niemieckiej literaturze określa się takie naczynia jako *Standlappenkannen*²³ albo *Dreiknubbenkannen*²⁴. W analizowanym zbiorze zarejestrowano minimum 13 dzbanów o kulistym dnie.

Dzbany typu 1 zostały podzielone na trzy podtypy ze względu na uformowanie brzegu wylewu. Cechą wspólną dla nich jest natomiast zakres chronologiczny ich występowania. Najstarsze okazy występują już w II połowie XIII wieku. Z kolei najmłodsze spotykane są w końcu XIV stulecia. Najwięcej jednak egzemplarzy zarejestrowano w kontekstach lokowanych w I połowie tego wieku. Również średnice wylewów dzbanów typu 1 są niemal identyczne i zawierają się w zakresie 10-14 cm. Do wylewów tego typu naczyń dolepiano masywne ucha, a ich szyjki zdobiono dookólnymi żłobkami wykonywanymi palcami.

Typ 1a wyróżnia prosto ukształtowany i lekko zgrubiały brzeg (ilustr. 7:A1; 9:5). Łącznie do typu 1a zaliczono minimum cztery naczynia. Charakterystyczną za to cechą zgrubiałych brzegów wylewów dzbanów odmiany 1b jest ich wychylenie na zewnątrz. Tworzą one niewielki okap. Tutaj także zarejestrowano minimum cztery egzemplarze tego typu dzbanów (ilustr. 6:A1). Na jednym egzemplarzu można zaobserwować mocne wyciskanie kciukiem tuż pod krawędzią wylewu (ilustr. 4:A2). Datowanie tego egzemplarza przypada na okres od końca XIII wieku po połowę XIV stulecia. Z kolei dzbany typu 1c mają zgrubiałą partię brzegową zachyloną do środka

²² H. Lüdtkke, *Die mittelalterliche Keramik...*, op. cit., s. 46.

²³ H. Lüdtkke podaje także nazwę *Kugelkanne*, jednak na podanym przykładzie odnosi się ona bardziej do garnka kulistego (ukształtowanie dna), zaopatrzonego w ucha oraz rurkowany wylew. Formy takie nie zostały zarejestrowane w materiale stargardzkim (Ibidem, s. 47, Taf. 16.9).

²⁴ Za: M. Rębkowski, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 30.

naczynia. Do typu 1c przypisano minimum pięć naczyń (ilustr. 6:A3; 8:A4).

Najprawdopodobniej z typem 2 dzbanów kulistych należy łączyć zachowane dwie partie środkowe brzuśców. Ten typ dzbanów charakteryzuje prosty niepogrubiony wylew. Na rzeczonych partiach, powyżej ich maksymalnej wydętości, umieszczono dookólną plastyczną listwę (np. ilustr. 5:A2). Powierzchnie obu partii zostały bardzo dokładnie wypolerowane.

GARNKI Z PŁASKIM DNEM

Mało imponujący jest zbiór garnków z płaskim dnem. Zaliczono tutaj jedynie 15 naczyń. W porównaniu do ceramiki kołobrzesckiej nie zarejestrowano w zbiorze stargardzkim garnków typów: 5, 7 oraz 10²⁵. Tak jak w przypadku garnków kulistych, numery tych typów pozostaną niezajęte. Natomiast dodatkowo dodano jeden typ określony jako typ „0” (zero).

Nowym typem, w porównaniu do ceramiki z Kołobrzegu, jest typ garnków mających cechy przejściowe między ceramiką wczesnego i późnego średniowiecza. Za takim określeniem naczyń świadczy chociażby obecność grubo i średnioziarnistej domieszki schudzającej (także w postaci tłucznia) charakterystycznej dla naczyń o cechach wczesnośredniowiecznych. Również jakość wypału nie może być porównywana do właściwych naczyń siwych, jednak wydaje się być lepsza niż naczyń tradycyjnych²⁶. Naczynia zaklasyfikowane do typu 0 mają ciemnobrunatną barwę wypału. O wpływie ceramiki siwej na te garnki świadczyć mogą ślady po silnym obtaczaniu - pofałdowane poziome żłobki, a także ślad po odcinaniu dna od koła garncarskiego²⁷. Widoczny jest on na naczyniu o całej zachowanej formie (ilustr. 4:B2). Wylewy garnków płaskich typu „0” zaopatrzone we wrąb ukształtowaniem zbliżone są do zaokrąglonego prostokąta. Średnice wylewów są dość typowe dla garnków z płaskim dnem i wynoszą 12-17 cm (np. ilustr. 4:B1). Występowanie czasowe naczyń mieści się w granicach od końca (4 ćwierć?) XIII wieku do początku kolejnego stulecia.

Bardzo charakterystycznie prezentują się garnki typu 1. Mają one nieco wychylone na zewnątrz wylewy, które są zaopatrzone we wrąb i okap. Rozróżniono tutaj dwa podtypy. Typ 1a w porównaniu z typem 1b, ma silniej zaakcentowane partie brzegowe. Wielkość naczyń jest zbliżona - typ 1a: średnice wylewów 13-14 cm (np. ilustr. 6:C1), typ 1b: średnice wylewów 10-12 cm (np. ilustr. 9:3). Chronologicznie występowanie garnków typu 1 określa się między końcem XIII wieku, a przełomem wieku XIV i XV. Również do typu 1a zaliczono garnek, którego partia wylewu została pozbawiona wrębu i ma zaokrąglony brzeg (ilustr. 3:B1). Z garnkami typu 1b identyfikuje się egzemplarz o średnicy wylewu wynoszącej 14 cm. Ma on rzadkie dla garnków zdobienie w postaci dookólnego ornamentu stempelkowego, na wylewie, a także szyjce. Ponadto ma on przy przejściu szyjki w brzusic uformowaną dookólną kryzę. Datowanie tego garnka według kontekstu należy określić między połową XIV wieku, a przełomem XIV i XV stulecia (ilustr.

²⁵ Ibidem, s. 31-32, ryc. 11. Dotyczy to także parcel przy innych ulicach kwartału IX.

²⁶ Nazwa bardziej trafna dla ceramiki wczesnośredniowiecznej lub tzw. słowiańskiej, występującej jeszcze w późnym średniowieczu (za: M. Rębkowski, *Przemiany społeczno-kulturowe...*, op. cit., s. 323).

²⁷ P. Rzeźnik, *Materiały ceramiczne*, „Silesia Antiqua”, t. XLIX, 1998, s. 221-238.

9:2). Do przedstawionych garnków typu 1a oraz 1b sklasyfikowano odpowiednio: 2 i 3 naczynia.

Do typu 3a zaklasyfikowano łącznie minimum trzy naczynia o średnicach 14-15 cm (np. ilustr. 6:A2). Ten typ charakteryzuje wychylony na zewnątrz esowaty wylew. Wylewy zaopatrzone są we wrąb na pokrywę. Wszystkie egzemplarze wystąpiły w kontekstach datowanych na II połowę XIV wieku.

DZBANY Z PŁASKIM DNEM

Dzbany z płaskimi dnami są najbardziej zróżnicowanymi naczyniami pod względem zdobniczym, spośród wszystkich naczyń siwych. W omawianym zbiorze reprezentowane są przez minimum 20 naczyń. W analizowanej grupie nie zarejestrowano ani jednego egzemplarza typu 3, a także typu 6, które występowały w Kołobrzegu²⁸.

Najbardziej popularnym typem wśród dzbanów o płaskich dnach jest typ 1, do którego zaliczono łącznie minimum dziewięć naczyń. W jego zgrupowaniu panuje zróżnicowanie, przez co dzieli się on na kilka podtypów. Cechą wspólną dla wszystkich jest wylew tworzący kołnierz. Jest on widocznie wyodrębniony od szyjki.

Jedyny egzemplarz dzbana płaskiego typu 1a ma profilowany wylew o średnicy 11 cm. Dzban ten wystąpił w kontekście datowanym od końca XIII wieku po połowę XIV stulecia. Podobnie ukształtowany jest wylew dzbana typu 1b, z tą jednak różnicą, że zamiast „środkowego” żeberka ma on wyraźne przewężenie. Tutaj także zaklasyfikowano jeden egzemplarz, wystąpił on w obiekcie chronologicznie lokowanym na II połowę XIV wieku. Dodatkowo wylew tego naczynia ma asymetryczny kształt.

Naczynia typu 1d mają lekko pochylony do środka wylew, z zaakcentowanym lekkim wrębem (ilustr. 6:A5). Możliwa do zmierzenia w jednym przypadku średnica wylewu wyniosła 8 cm. Zidentyfikowano minimum dwa naczynia typu 1d. Oba egzemplarze tego typu występują od połowy XIV stulecia, po co najmniej przełom XIV i XV wieku.

Dość masywnie prezentuje się wylew dzbana typu 1e. Zaobserwowano tutaj jeden egzemplarz bardzo bogato zdobiony. Dzban ma ornament stempelkowy pod wylewem. Ponadto jego górna partia brzuśca zdobiona jest potrójnym ornamentem podłużnych dookólnych prostokątów. Jego datowanie wypada na co najmniej II połowę XIV stulecia, a być może nawet na przełom XIV i XV wieku. Średnica wylewu tego dzbana wynosi 10 cm (ilustr. 9:1).

Cienkie i podłużne wylewy charakteryzują dzbany typu 1f. Najwcześniejsze egzemplarze pojawiają się co najmniej od końca I połowy XIV wieku. Najmłodsze formy występują między końcem XIV a XV stuleciem. Średnice wylewów występują w granicach 9-10 cm (np. ilustr. 7:A4). Wyjątkiem jest tu jedno naczynie o średnicy wylewu 16 cm (ilustr. 5:B1). Sklasyfikowano do typu 1f minimum cztery dzbany o płaskim dnie.

Dzbany typu 2 mają charakterystyczne wylewy, które są przedłużeniem szyjek. Do typu 2a zaliczono minimum trzy naczynia, które mają zgrubiałą fałdę, wystającą na zewnątrz tuż pod brzegiem wylewu. Najstarsze okazy datowane są od przełomu

²⁸ M. Rębowski, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 32-33, ryc. 12.

XIII i XIV wieku. Najmłodsze występują u schyłku wieku XIV, a być może także na początku XV stulecia. Średnice wylewów oscylują w granicach 10-12 cm. Z kolei do typu 2b przypisano cztery naczynia, których wylewy mają lekkie wcięcie po zewnętrznej stronie (ilustr. 6:B1; 8:A2). Ich średnice wynoszą od 10 do 12 cm. Datowanie tych naczyń zawiera się między I połową XIV wieku, a przełomem XIV i XV stulecia.

Do typu 4 zaklasyfikowano minimum dwa naczynia o rozchylających się lejkowato na zewnątrz wylewach. Oba dzbany mają średnice wylewów około 9 cm (ilustr. 8:D1). Występują od I połowy po początek II połowy XIV wieku. Jeden z egzemplarzy jest zdobiony dookołnym ornamentem radełkowym (ilustr. 7:B1).

W zbiorze ze Stargardu nie wyróżniono odmiany „b” dzbanów typu 5. Stąd też w typie 5 zarejestrowano dzbany odmiany „a”. Pojawiają się one stosunkowo późno, bo dopiero w II połowie XIV wieku i występują co najmniej do końca tego stulecia. Wydzielono tutaj zaledwie 1 egzemplarz. Jest on bardzo ciekawą formą miniaturowego naczynia z fragmentem maleńkiego uszka. Jego średnica wylewu wynosi zaledwie około 3,5 cm (ilustr. 6:A7). Nie wiadomo jakie było przeznaczenie tego naczynka. Być może było używane jako pojemnik albo była to zabawka²⁹.

Bardzo ciekawą formą jest zachowany rurkowaty wylew, który należy identyfikować z dzbanami o płaskim dnie. Wystąpił on w obiekcie datowanym od II połowy XIV wieku, po przełom XIV i XV stulecia (ilustr. 9:9). Podobny egzemplarz wystąpił w Kołobrzegu i jest raczej trafnie łączony z naśladownictwem wyrobów kamionkowych³⁰. Ponadto niesklasyfikowany został jeden wylew, który należy łączyć z dzbanami o płaskim dnie.

KUBKI

Imponująco pod względem ilościowym prezentują się stargardzkie kubki. Są one podstawowymi stołowymi naczyniami do picia w średniowiecznym asortymencie naczyń. Określono minimum 14 naczyń tego rodzaju. Kubki zostały podzielone na dwie zasadnicze grupy.

Pierwszą stanowią naczynia o wylewach w kształcie czterolistnej koniczyny. Na zachowanych fragmentarycznie partiach da się je rozpoznać poprzez charakterystyczne silne zwężenia lub zaokrąglenia. Średnice wylewów, odczytane w zaledwie kilku przypadkach należy umieścić w przedziale 9-11 cm. Łącznie sklasyfikowano minimum 11 kubków z koniczynkowatym wylewem. Zdecydowana większość odnalezionych kubków tego rodzaju jest datowana na II połowę XIV wieku oraz na XV stulecie. W kilku wyjątkach zdarzyło się, że wystąpiły one już w kontekstach datowanych do połowy XIV wieku.

Drugą grupę stanowią kubki, których wylewy są proste, najczęściej lejkowato rozchylające się. Kubki w większości mają pękate brzuśce, a zarejestrowana średnica wylewu jedyne go egzemplarza wyniosła 8 cm. Jego datowanie przypada na okres od końca (4 ćwierć?) XIV stulecia po I połowę XV wieku. Na wspomnianym egzemplarzu zaobserwowano ślady polerowania (ilustr. 5:A4).

²⁹ Por. Ibidem, s. 55; K. Sułkowska-Tuszyńska, *Średniowieczne naczynia ceramiczne z klasztoru norbertanek w Strzelnie*, Toruń 1997, s. 131.

³⁰ M. Rębkowski, *Średniowieczna ceramika...*, op. cit., s. 33.

Do kubków zaliczono także dwa niesklasyfikowane ułamkowo zachowane fragmenty wylewów. Na jednym z nich występuje polerowanie powierzchni. Wystąpił on w kontekście datowanym od około połowy XIV wieku do schyłku tego stulecia (ilustr. 7:A5). Dla datowania omawianej formy należy raczej przyjąć tę górną cezurę chronologiczną.

MISY

W omawianym zbiorze stwierdzono występowanie jedynie jednej misy. Jest to egzemplarz przypisany do typu 1. Jego średnica wylewu wyniosła 16 cm. Misy tego typu charakteryzuje pochylony do środka brzeg wylewu. Omawiany egzemplarz wystąpił w kontekście datowanym od około połowy XIV wieku do końca tego stulecia (ilustr. 7:A2).

POKRYWKI

Elementami nieodłącznie związanymi z naczyniami kuchennymi, a często także i stołowymi są pokrywki. W opracowywanym zbiorze zidentyfikowano minimum trzy pokrywki. Są to pokrywki stożkowate. Średnice wylewów dwóch pokrywek wynoszą odpowiednio 11,5 oraz 13 cm. Wszystkie pokrywki są datowane na wiek XIV.

Wśród zebranych form wyróżniono także jedno „dno” pokrywki. Widać na nim ślady odcinania. Średnica „dna” wynosi około 4,5 cm (ilustr. 3:A2). Niestety w tym przypadku nie zachował się brzeg wylewu.

INNE

Oprócz wymienionych powyżej, podstawowych typów naczyń znajdowano także charakterystyczne formy innych naczyń. Do szczególnych naczyń należy zaliczyć rynienkę, której jedyny w zbiorze egzemplarz należy datować na II połowę XIV wieku. Nie zachowała się niestety partia z brzegiem wylewu. Ścianki rynienki są masywne, grubością przekraczają 1 cm średnicy. Na czerepie naczynia można zaobserwować także domieszkę gruboziarnistego tłucznia.

Pozostałością po naczyniu innego rodzaju jest płaskie dno - zapewne od pucharu. Nosi ono ślady odcinania. Jego średnica wylewu wynosi 7 cm. Występuje w kontekście datowanym od co najmniej II połowy XIV stulecia do przełomu XIV i XV wieku. Niewykluczone, że datowanie sięga dalej w głąb wieku XV (ilustr. 8:A3). Do ciekawie prezentujących się den należy zaliczyć także dno od dzbanka płaskiego, które prezentuje wyraźny ślad po zabiegu podważania. Wystąpiło ono w II połowie XIV stulecia (ilustr. 3:B3).

Pośród pozyskanego materiału znaleziono wiele fragmentów uch. Zdecydowaną większość stanowią ucha taśmowate o różnych szerokościach. Oprócz takich zarejestrowano kilka innych charakterystycznych typów uch. Jednym z nich jest zachowane w niewielkim fragmencie ucho o okrągłym przekroju. Pochodziło ono najprawdopodobniej od dzbanka z płaskim dnem. Występuje w obiekcie datowanym na II połowę wieku XIV. Nieco inaczej prezentuje się ucho, które również ma przekrój okrągły, jest jednak skręcone z dwóch widocznych taśm gliny. Jego występowanie

określa się od końca XIII wieku po połowę następnego stulecia (ilustr. 4:A3). Innym przykładem jest słabo zachowane ucho o prostym kształcie. Wystąpiło w obiekcie datowanym na około połowę wieku XIV.

PODSUMOWANIE

Ceramika siwa z parcel przy ulicy Władysława Łokietka stanowi, tak jak już wspomniano we wstępie, około 8% całości zbioru tego gatunku ceramiki, pozyskanego w trakcie badań kwartału IX. Mimo, że jest on liczebnie najmniejszy (1992 fragmenty ceramiki) wśród pozostałych zbiorów z parcel przy innych ulicach kwartału IX, to pozwala jednak na wysunięcie kilku wniosków.

Dla omawianego zbioru największą grupę funkcjonalną stanowią garnki kuliste. Stanowią one niemal 61% analizowanego zbioru. Prócz Stargardu garnki kuliste występują i są dominującą formą na większej części Pomorza Zachodniego³¹, a dokładniej na zachód od linii Parsęty³². Niestety co do występowania naczyń o kulistym dnie we wschodniej części Pomorza Zachodniego nie mamy zbyt wielu informacji. Rzuca tu się w oczy słaby stan badań.

Co do podziału ceramiki siwej na naczynia kuchenne oraz zastawę stołową to wyniki wydają się miarodajne. Do naczyń kuchennych zaliczono misę i wszystkie garnki (z dnem kulistym oraz płaskim), natomiast do zastawy stołowej wszystkie dzbany oraz kubki³³. Taki podział sprawił, że w przybliżeniu uzyskano proporcję około 70% do 30% na korzyść naczyń związanych z kuchnią.

Na sam koniec trzeba wyrazić nadzieję na dalsze postępy badawcze dotyczące chociażby zanalizowania pozostałych gatunków ceramiki pozyskanych z kwartału IX. Analiza wydaje się niezbędna, aby móc przeprowadzić ujęcie ceramiki w socjotopografii całego obszaru kwartału IX.

Badania archeologiczne kwartału IX były prowadzone na szeroką skalę. Duży obszar lokacyjnego miasta został przebadany podczas jednych prac wykopaliskowych i dzięki temu pozyskano imponujące ilości materiału zabytkowego. Nie bez znaczenia pozostaje też kilkusetletni przekrój wykorzystywanego terenu, widoczny w pozyskanym zbiorze zabytków. Opracowywanie materiałów zajmie na pewno kolejne lata, ale ich wyniki mogą dać nowe światło na historię kwartału IX, a przez to i samego miasta.

³¹ W kilku miejscach ujawnia się zdecydowany brak badań archeologicznych, mogących potwierdzić bądź zweryfikować dany pogląd.

³² T. Nawroński, *Stan i problematyka badań nad produkcją garncarską na Pomorzu Zachodnim w późnym średniowieczu*, „Archeologia Polski”, t. XXIII, z. 1, 1978, s. 156; T. Nawroński, M. Rębkowski, *Ein Beitrag zur Erforschung mittelalterlicher Keramik in Pommern*, „Offa” 52, 1995, s. 167.

³³ Podział został przeprowadzony wyłącznie na podstawie zachowanych wylewów bądź ich fragmentów.

Zusammenfassung

Grauware aus der Forschungsarbeiten bei der Verlängerung Władysław Łokietek Straße (Holzmarkstraße) in den Parzellen des Quartals IX in Stargard

Während der Forschungsarbeiten in der Straße Władysław Łokietek im Quartal IX in Stargard wurde Grauware zutage gefördert, die eine große Ähnlichkeit mit der in den anderen Zentren im Hinterpommern gewonnenen Keramik dieser Art aufweist. Für die Vergleichsanalyse der Stargarder Objekte diente die Grauware aus der Forschung in Kołobrzeg (Kolberg). Insgesamt in der Straße Władysław Łokietek wurden 1992 Bruchstücke der Grauware geborgen. Dank der verwendeten Auswertungsmethoden wurden in diesem Fundkomplex anhand der erhaltenen Randpartien mindestens 173 Gefäße gezählt. Die Keramik wurde nach den grundlegenden Funktionalitätstypen aufgeteilt. Der Anteil der Grauware bei der spätmittelalterlichen Keramik aus diesem Gebiet schwankt um 85%. Die zahlreichste Gruppe stellt das Ensemble der Kugelbodengefäße dar, zu dem auch die Grapene zählen. Eine weitere charakteristische Form der Kugelbodenkeramik bilden die Krüge.

Ein Beispiel für das Küchengeschirr ist das Flachbodengefäß. Die zweitgrößte Gruppe bilden die Flachbodenkrüge.

Unter den Bechern überwiegen Objekte mit kleeförmigem Auslauf. Es gibt auch Exemplare mit einfachem Auslauf mit Spuren der polierten Oberfläche. In dem besprochenen Keramikensemble befinden sich auch eine Schüssel, ein Pokalboden sowie ein kegelförmiger Deckel. Ein weiteres, interessantes Exemplar ist ein aus zwei Tonstreifen gedrehter Henkel.

Die besprochene Grauware wurde auch nach der Anwendungsart aufgeteilt. Zu dem Küchengeschirr wurden alle Töpfe und eine Schüssel gezählt (zusammen ca. 70% der Gefäße), dem Tischgeschirr dagegen wurden alle Krüge und Becher (ca. 30% der Gefäße) zugeordnet.

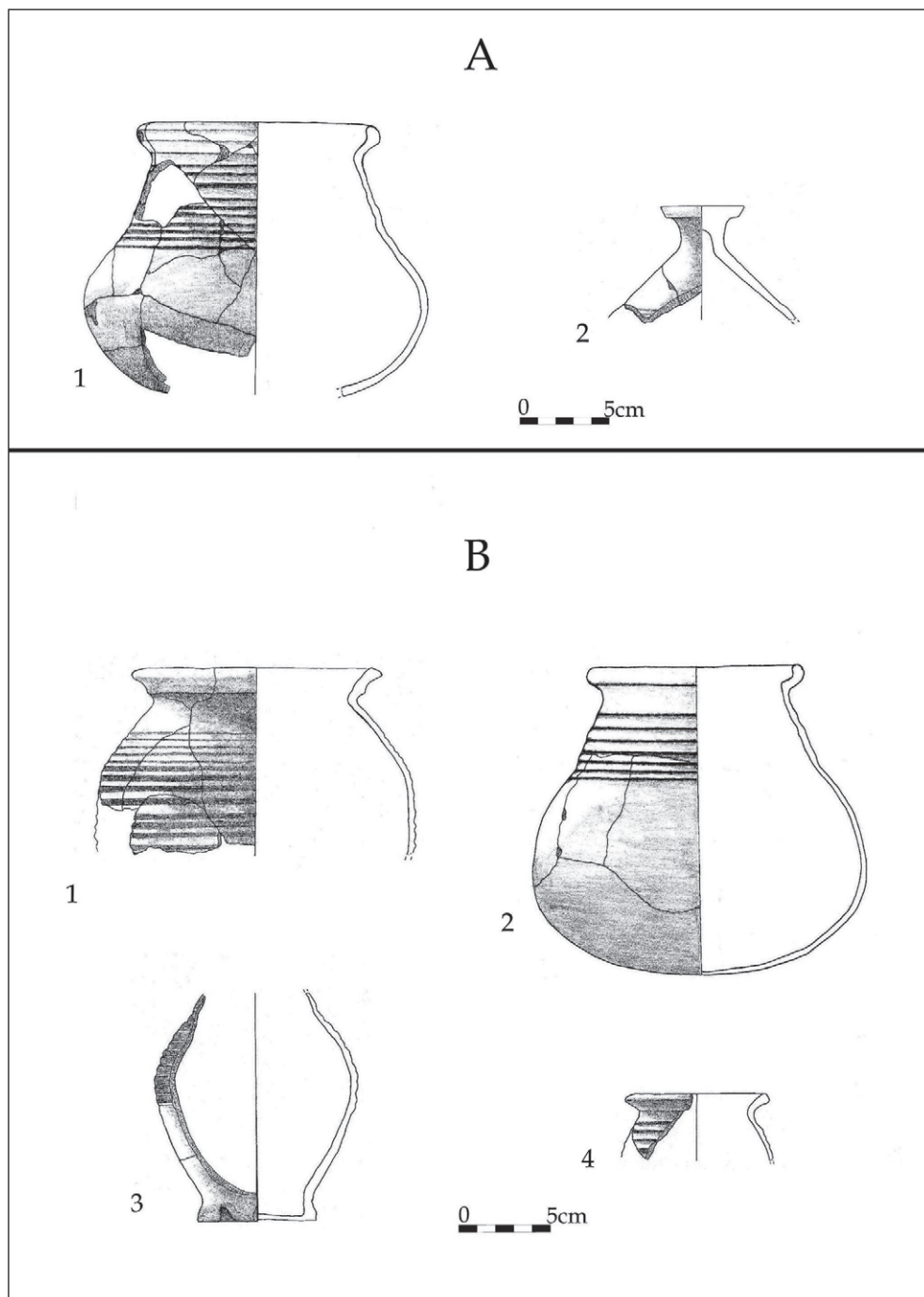
Auswertung der Grauware aus Stargard bestätigt die Dominanz dieser Keramikart im Spätmittelalter in Hinterpommern (ca. Mitte des 13. Jahrhunderts – ausgehendes 15. Jahrhundert). Die zahlreichste Gruppe der Gebrauchskeramik repräsentieren die Kugelgefäße (ca. 61% der Sammlung) Das bestätigt ihre Dominanz im Hinterpommern westlich von Persante im Spätmittelalter.

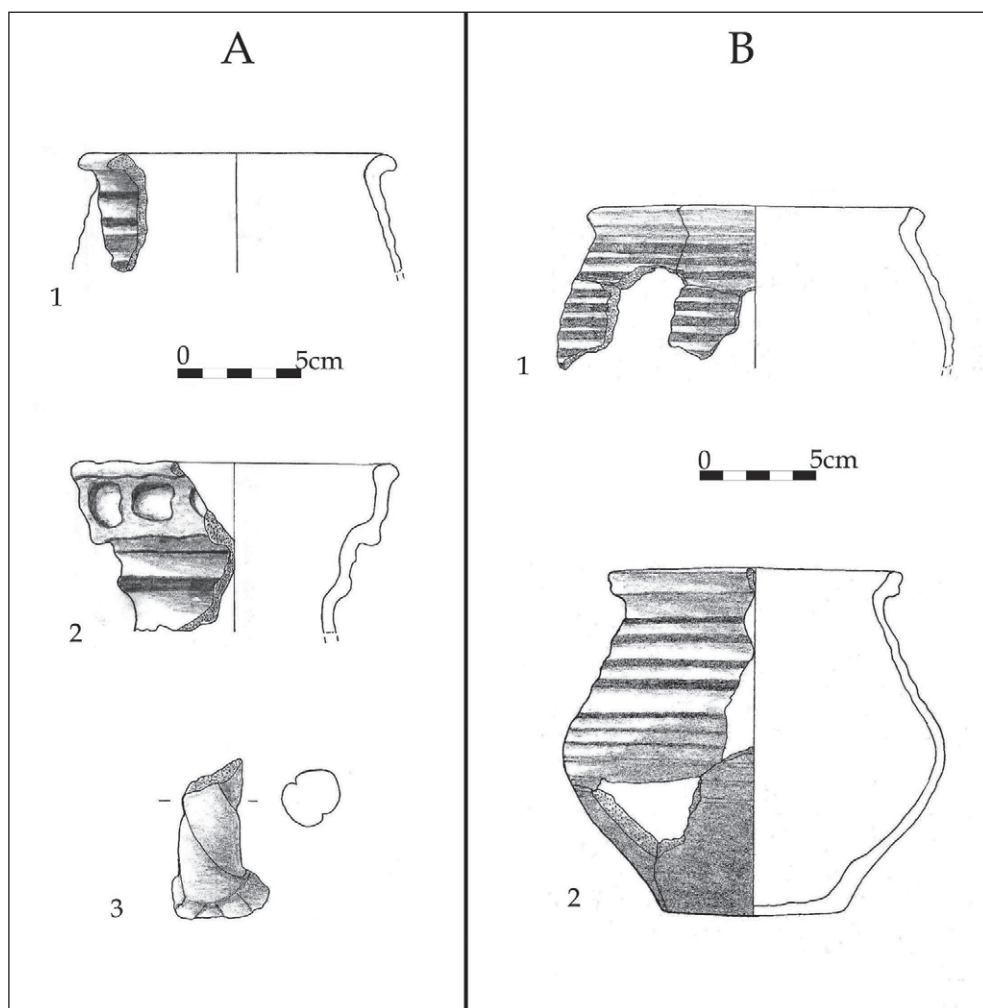
Ilustr. 1. Stargard. Stare Miasto z zaznaczonym terenem badań. Na podstawie przerysu planu katastralnego miasta według M. F. Schwadtkena z 1724 roku

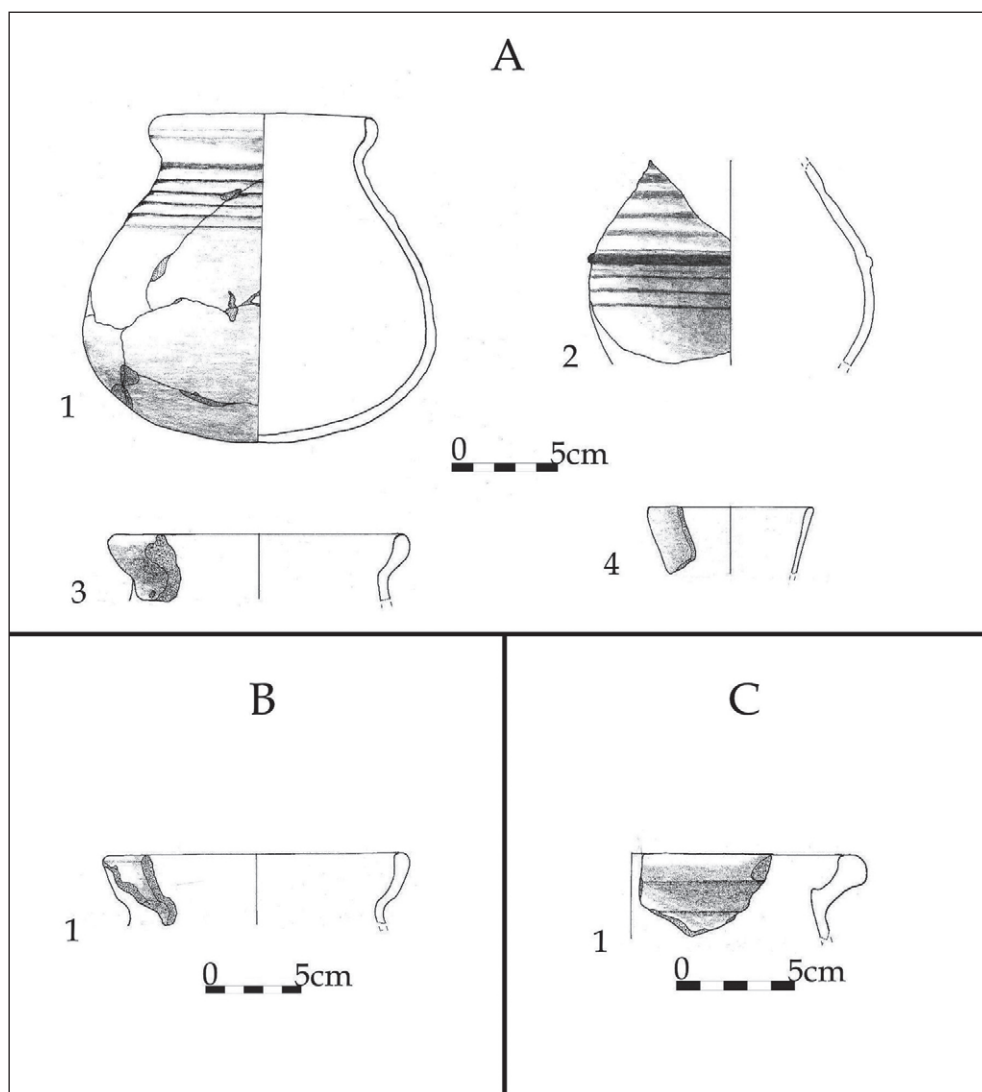
Ilustr. 2. Stargard. Kwartał nr IX według katastru M. F. Schwadtkena z zaznaczonymi parcelami zlokalizowanymi przy przedłużeniu ulicy Władysława Łokietka. Opr. K. Kwiatkowski

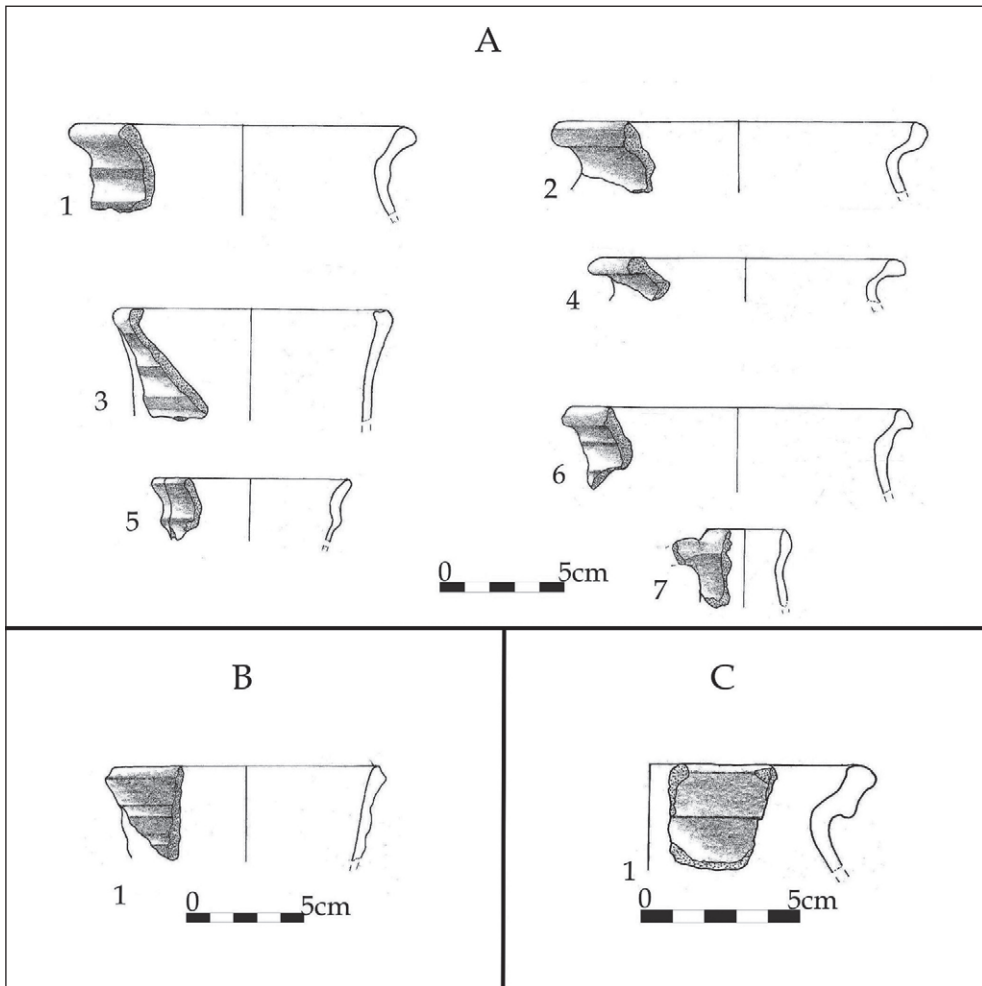
Ilustr. 3. Stargard – kwartał IX. Ceramika siwa: A – ob. 4 H.24 (nr inw. 29/H/Kw/M);
B – ob. 11 H.24 (nr inw. 30/H/Kw/M). Rys. A. Zyśko

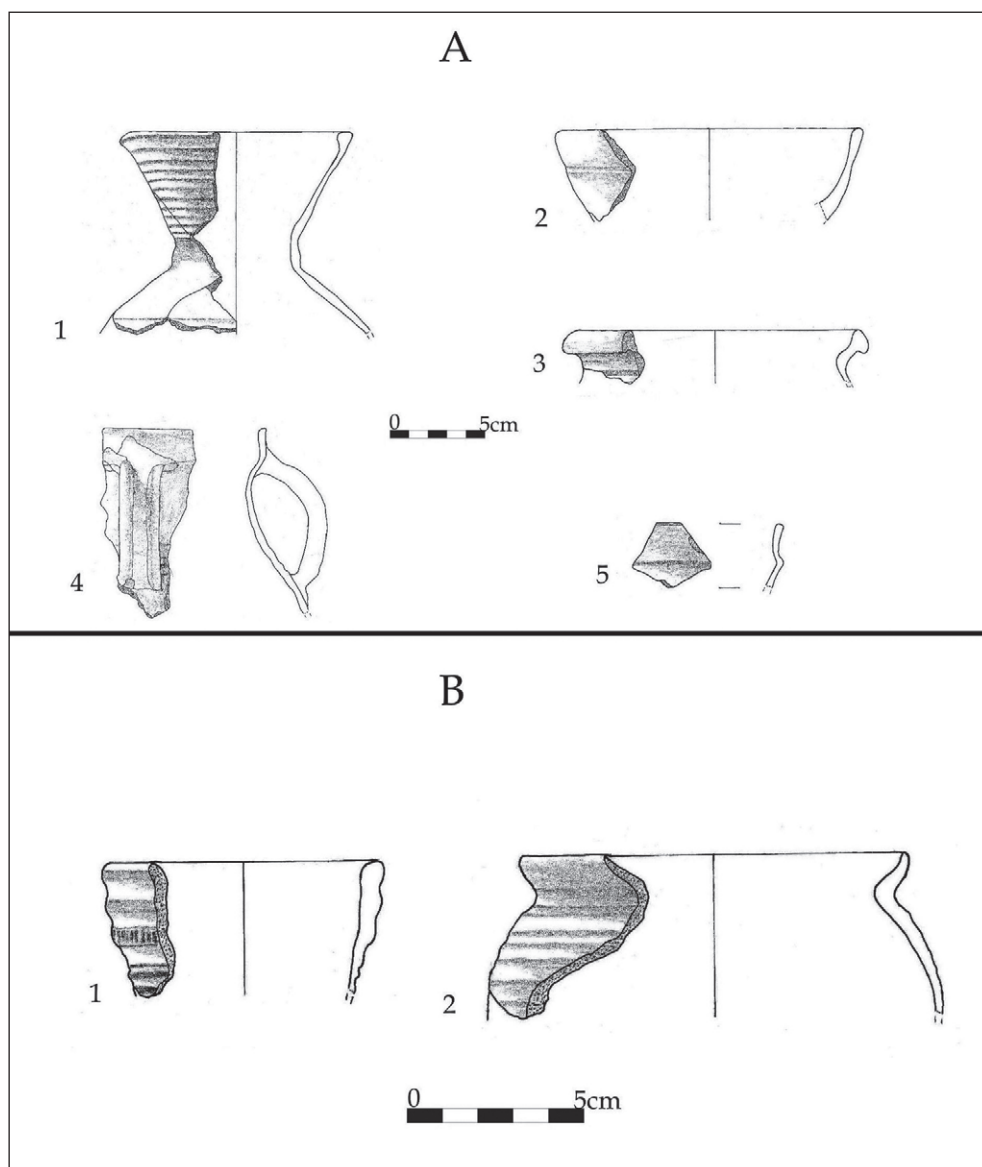
Ilustr. 4. Stargard – kwartał IX. Ceramika siwa: A – ob. 2 H.21 (nr inw. 28/H/Kw/M);
B – ob. 14 H.20 (nr inw. 68/H/Kw/M). Rys. A. Zyśko

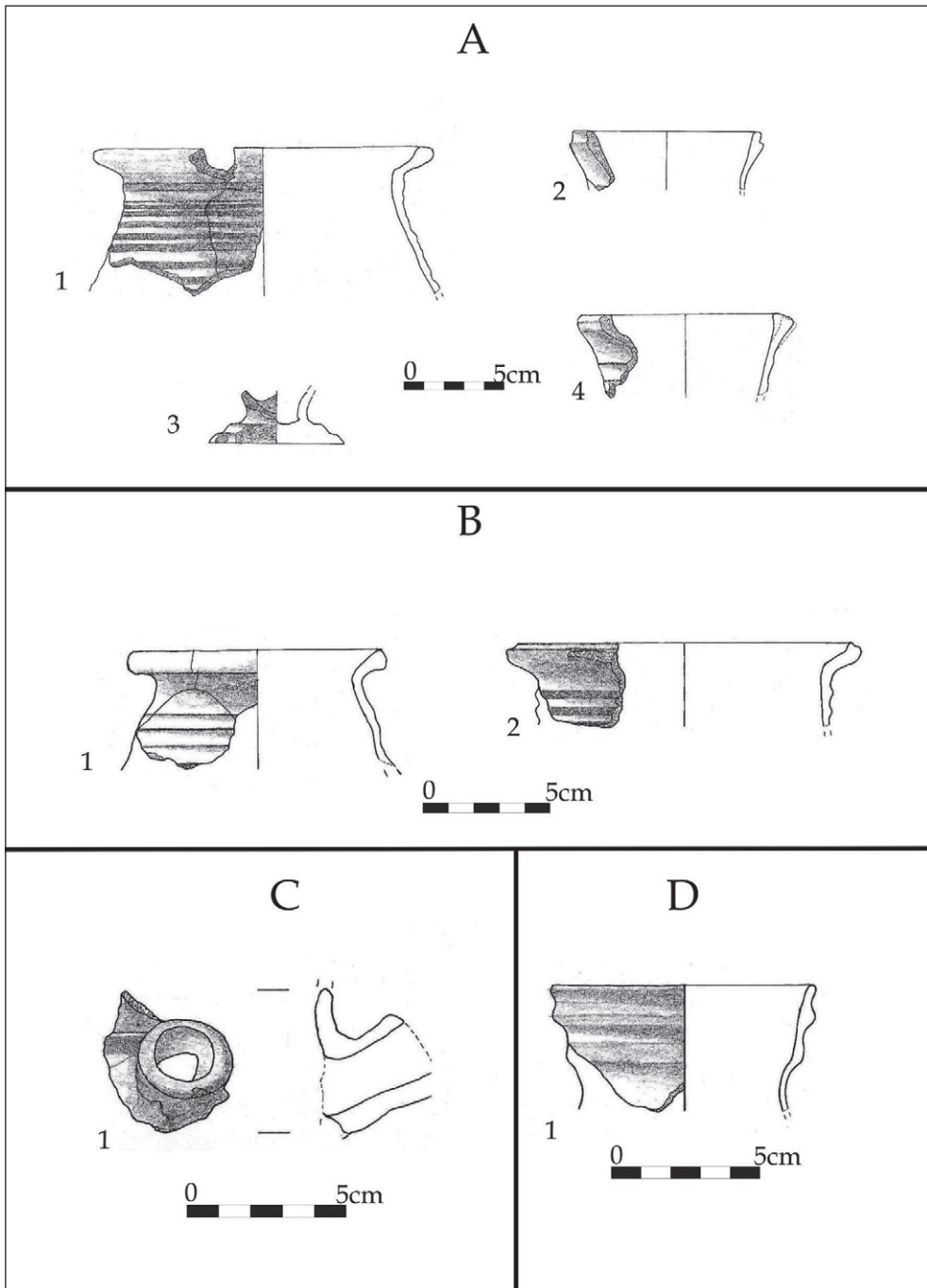
Ilustr. 5. Stargard – kwartał IX. Ceramika siwa: A – ob. 5 H.21 (nr inw. 52/H/Kw/M); B – ob. 3 H.25 (nr inw. 69/H/Kw/M); C – ob. 9 H.24 (nr inw. 34/H/Kw/M). Rys. A. Zyśko.

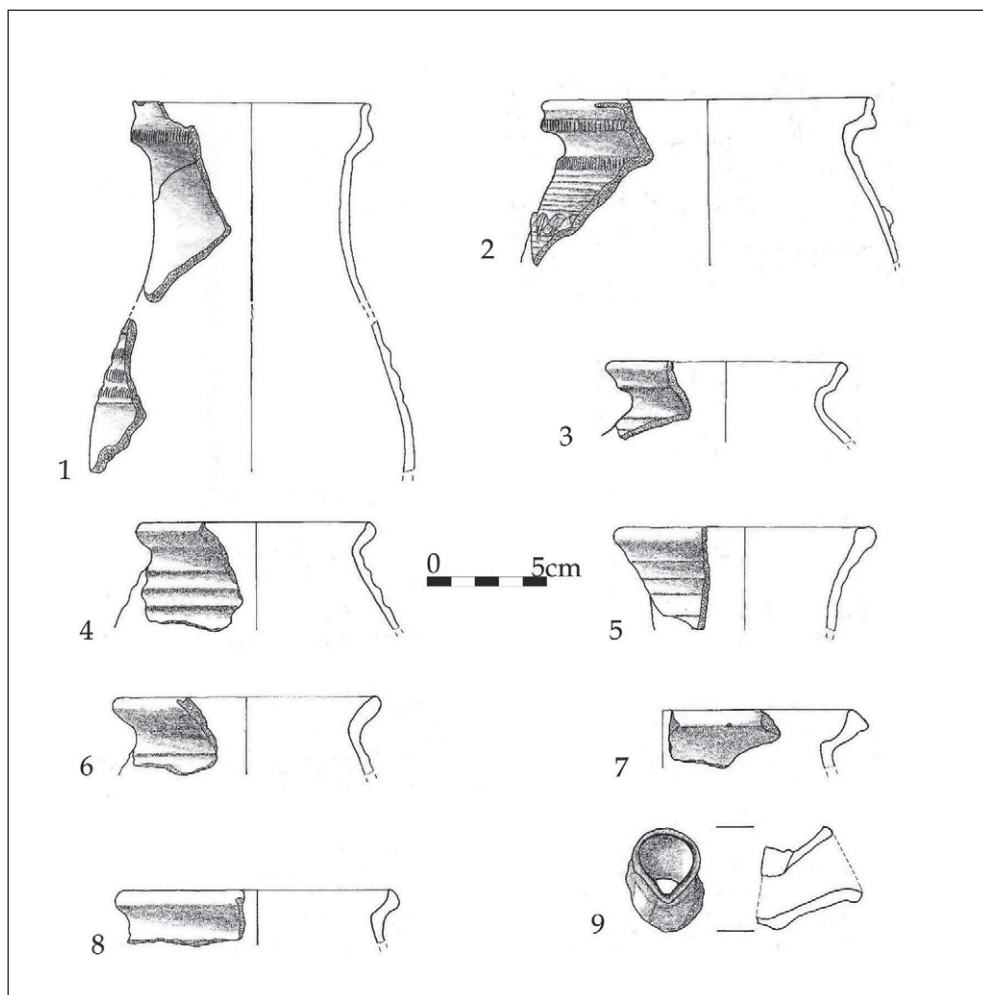
Ilustr. 6. Stargard – kwartał IX. Ceramika siwa: A – ob. 15 H.21 (nr inw. 7/H/Kw/M, 11/H/Kw/M); B – ob. 5 H.24 (nr inw. 33/H/Kw/M); C – ob. 9 H.20 (nr inw. 55/H/Kw/M). Rys. A. Zyśko.

Ilustr. 7. Stargard – kwartał IX. Ceramika siwa: A – ob. 2 H.25 (nr inw. 47/H/Kw/M);
B – ob. 6a H.24 (nr inw. 24/H/Kw/M). Rys. A. Zyśko

Ilustr. 8. Stargard – kwartał IX. Ceramika siwa: A – ob. 12 H.21 (nr inw. 49/H/Kw/M);
 B – ob. 1 H.25 (nr inw. 43/H/Kw/M); C – ob. 4 H.22 (nr inw. 25/H/Kw/M);
 D – ob. 3a H.20 (nr inw. 67/H/Kw/M). Rys. A. Zyśko

Ilustr. 9. Stargard – kwartał IX. Ceramika siwa: ob. 2 H.26 (nr inw. 45/H/Kw/M).
Rys. A. Zyśko